

Parker (1992) Discourse dynamics

Ένας λόγος υλοποιείται σε κείμενα. Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό μπορούμε να ξεκινήσουμε την ανάλυση ανεξάρτητα από οποιαδήποτε άποψη σχετικά με τη φύση της πραγματικότητας (κειμενικής ή εξωκειμενικής) και από τον/τη συγγραφέα του κειμένου. Στόχος είναι η διερεύνηση συνδηλώσεων και υπαινιγμών που τα κείμενα (προφορικός ή γραπτός λόγος) έμμεσα επικαλούνται.

Ένας λόγος είναι σχετικός με αντικείμενα. Θεωρώντας τον λόγο ως πρακτική αναπαράστασης, διερευνούμε τις διαδικασίες αντικειμενοποίησης, δηλαδή πώς τα αντικείμενα κατασκευάζονται με τη χρήση του λόγου και προσεγγίζουμε τον ίδιο τον λόγο ως αντικείμενο.

Ένας λόγος περιέχει υποκείμενα. Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, διερευνούμε τις διαδικασίες παραγωγής υποκειμένων όπως τις προσεγγίζει ο Haré (1979) ως συγκρότηση του εαυτού, είτε ο Althusser (1984) ως έγκληση υποκειμένων, είτε ο Foucault (1975, 1976) ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των εξουσιαστικών τεχνολογιών της επιτήρησης και της εξομολόγησης, έτσι ώστε να διαπιστώσουμε ποιοι τύποι ατόμων παράγονται από τη χρήση ενός συγκεκριμένου λόγου και να διατυπώσουμε υποθέσεις σχετικά με ποια δικαιώματα λόγου έχουν τα άτομα στο πλαίσιο αυτού του συγκεκριμένου λόγου.

Ένας λόγος είναι ένα συνεκτικό σύστημα νοημάτων. Το κριτήριο αυτό δίνει προτεραιότητα στη μελέτη του περιεχομένου του λόγου, στην ανίχνευση θεμάτων. Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, επιδιώκουμε να χαρτογραφήσουμε την εικόνα του κόσμου που παρουσιάζει ένας λόγος, χρησιμοποιώντας τη γνώση του ευρύτερου πολιτιστικού πλαισίου απ' όπου προέρχεται ο συγκεκριμένος λόγος, και να ανιχνεύσουμε ποιες θα ήταν οι αντιρρήσεις ενός κειμένου που χρησιμοποιεί τον λόγο αυτό σχετικά με την ορολογία.

Ένας λόγος αναφέρεται σε άλλους λόγους. Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, οι λόγοι που χρησιμοποιούνται σε ένα κείμενο ενσωματώνουν, συνεπάγονται και προϋποθέτουν άλλους λόγους. Με την ανίχνευση αντιφάσεων στο πλαίσιο ενός λόγου θέτουμε ερωτήματα σχετικά με το ποιοί άλλοι λόγοι ενεργοποιούνται, έτσι ώστε να κατανοήσουμε τη σχέση μεταξύ των διαφορετικών λόγων.

Ένας λόγος στοχάζεται πάνω στο δικό του τρόπο ομιλίας. Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, είναι δυνατό να βρούμε περιπτώσεις όπου οι χρησιμοποιούμενοι όροι σχολιάζονται στο ίδιο το κείμενο. Η μελέτη των γλωσσικών μηχανισμών με τους οποίους παρουσιάζεται αυτός ο αναστοχασμός μπορεί να συνδεθεί με την ανίχνευση κρυφών νοημάτων ή λανθάνοντων θεμάτων (κατά ανάλογο τρόπο με αυτόν των Billig κ.ά., 1988). Εδώ, συμπεριλαμβάνεται και ο στοχασμός πάνω στους όρους που επιλέγει ο/η αναλυτής/τρια για να περιγράψει έναν λόγο, η χρήση των οποίων σχετίζεται με τις ηθικές/πολιτικές επιλογές του/της.

Ένας λόγος είναι ιστορικά τοποθετημένος. Στο πλαίσιο αυτό, μελετούμε πώς και πού εμφανίστηκαν συγκεκριμένοι λόγοι καθώς και πώς άλλαξαν. Επίσης, μελετούμε μέσω ποιων τύπων κειμένων αυτοί οι λόγοι κυριάρχησαν.

Οι λόγοι στηρίζουν θεσμούς. Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, στόχος της ανάλυσης των πρακτικών του λόγου είναι ο εντοπισμός των θεσμών που αυτές αναπαράγουν αλλά και επιδιώκουν να ανατρέψουν.

Οι λόγοι αναπαράγουν σχέσεις εξουσίας. Στο πλαίσιο αυτό, έχοντας συνδέσει τις πρακτικές του λόγου με θεσμούς και θεωρώντας ότι οι θεσμοί δομούνται γύρω από σχέσεις εξουσίας τις οποίες αναπαράγουν, μπορούμε να συνδέσουμε τον λόγο με την εξουσία και να μελετήσουμε ποιες κατηγορίες ατόμων κερδίζουν και ποιες χάνουν από τη χρήση ενός λόγου, ποιος θεσμός θα ενίσχυε τη χρήση ενός λόγου και ποιος θα επιδίωκε να τον διαλύσει (περιλαμβάνοντας έτσι και τη μελέτη της αντίστασης με τη χρήση του λόγου).

Οι λόγοι έχουν ιδεολογικές συνέπειες. Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, θεωρώντας την ιδεολογία ως μια περιγραφή σχέσεων και συνεπειών που εμφανίζονται σε έναν συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, μπορούμε να μελετήσουμε «πώς ένα λόγος συνδέεται με άλλους λόγους που επικυρώνουν την καταπίεση» (Parker, 1992, σ. 6-20, τροποποιημένο).

από Κωνσταντινίδου (2000)

Απόσπασμα 1

- 1 Δ: Είναι τόσο εε ξέρεις τόσα παιδιά αν σου λένε ψέματα
2 [φαί]νεται από χιλιόμετρα μακριά το ψέμα=
3 Ψ: [μμ]
4 Δ: =ο Ρόμπιν.
5 Ψ: Είναι καλός.
6 Δ: ((με χαμηλή φωνή)) Είναι πολύ καλός.
7 Ψ: Είναι αρκετά δε θυ[μάμαι ακριβώς την την αξιολόγηση].
8 Δ: [Είναι πολύ καλός και δείχνει τόσο]
9 αθώος.
10 Ψ: Ναι απ' όσο θυμάμαι είναι τουλάχιστο μέσης νοημοσύνης
11 έτσι δεν είναι;
12 Δ: Ναι περίπου μέσης νοημοσύνης [(1,5) κάτι τέτοιο.]
13 Ψ: [δεν είναι δεν είναι ( ) όχι].
14 Δ: Ναι ναι αλλά εε.
15 Ψ: Ναι.
16 Δ: Είναι παιδί που δεν καταλαβαίνεις αν λέει ψέματα ή όχι.
17 Ψ: Μμ.
18 Δ: Τις περισσότερες φορές οφείλω να παραδεχτώ ότι νομίζω ότι λέει ψέματα αλλά
προσπαθείς
19 Ψ: Μμ.
20 Δ: Ποτέ δε μπορείς να τον κάνεις να το δείξει.
21 Ψ: Μμ.

Απόσπασμα 2

- 1 Δ1: Βλέπεις είναι από κείνα τ' αγόρια που θα συναντήσεις
2 στο διάδρομο (.) στο διάλειμμα να κυνηγιούνται με έναν
3 κάπως ανώριμο τρόπο.
4 Δ2: Μχμ μμ.
5 (0,4)
6 Ψ: Μχμ.

Απόσπασμα 3

- 1 Ψ: Μχμμ.
2 Δ: Είναι το μεγαλύτερο κορίτσι στην τάξη και είναι πολύ ώριμη
3 (1,5) και εε δεν κάνει παρέα και πολύ με τ' άλλα παιδιά της
4 δικιάς της ηλικίας βλέπεις=
5 Ψ: =Μμ=
6 Δ: =αλλά τα τρομοκρατεί κι αυτά όλα τη φοβούνται
7 πολύ.
8 Ψ: Μμ.
9 Δ: Και κάνει παρέα με παιδιά από το Southbend, δεκάξι χρονών
10 δεκαπέντε χρονών.
11 Ψ: Μμ μχμ.
12 Δ: Και ανησυχούμε κάπως απ' αυτή την πλευρά γιατί
13 είναι επίσης κυρίως αγόρια.
14 Ψ: Μμ μχμ.

[από Hester, S. (1998) Describing "deviance" in school: Recognizably educational psychological problems. In C. Antaki & S. Widdicombe (Eds.) *Identities in talk* (pp. 133-150). London: Sage, μετφρ. Θάλεια Κωνσταντινίδου)

Απόσπασμα 1

Εκπαιδευτικός: Εγώ έχω τρίτη τάξη, είναι μία τάξη που την πήρα φέτος, δηλαδή δεν τα πήρα τα παιδιά από πρώτη τάξη και το 50% των παιδιών μου, 15 παιδιά, τώρα έχω 14, το ένα έφυγε, είναι παιδιά παλιννοστούντων ή από Αλβανία, δηλαδή το 50% της τάξης μου είναι τέτοια παιδιά. Ε..., έχω 2 κορίτσια τα οποία έχουν έρθει από Αλβανία σε ηλικία 4-5 ετών περίπου, ε, τώρα βέβαια είπαμε είναι Γ' τάξη. Έχω 2 από Αρμενία, 2 αγόρια, εμ..., έχω κάποιον που ήρθε τώρα από την Αρμενία και δεν ξέρει καθόλου ελληνικά, καθόλου, καθόλου, μου ήρθε πριν από 1 μήνα, μετά τα Χριστούγεννα και έχω πολύ μεγάλο πρόβλημα μ' αυτόν. Ε..., επίσης, έχω και κάποιον ο οποίος ήρθε από την περιοχή του Καυκάσου, δεν θυμάμαι, επειδή είναι πολλά και επειδή τα πήρα φέτος τα παιδιά εμ, δεν ξέρω και πάρα πολλά πράγματα. Αυτός έχει προβλήματα συμπεριφοράς, βέβαια γεννήθηκε εδώ, αλλά η μαμά του ήταν έγκυος και έχασε τον πατέρα του στον πόλεμο ή αγνοείται απ' ότι μου είπαν.

Ερευνήτρια: Μάλιστα.

Εκπαιδευτικός: Μεγάλωσε εδώ, αλλά και η μαμά και η γιαγιά δεν μπορούν να τον βοηθήσουν. Δηλαδή, μιλάνε την γλώσσα, τα ρώσικα, αυτά που μιλούσαν. Ε..., συνεργάζεται με μένα η γιαγιά, η μαμά μάλλον έχει προβλήματα κι εκείνη, γιατί όπως έμαθα ήταν χρόνια πολλά σε μελαγχολία μετά από αυτό το γεγονός. Δεν μπορεί να βοηθήσει το παιδί, συνεργάζεται με μένα η γιαγιά, έρχεται συνέχεια αλλά δεν μιλάει καλά τα ελληνικά! Το παιδί έχει μια επιθετική συμπεριφορά που μου κάνει εντύπωση, ε..., τόσα χρόνια δεν έκαναν τίποτα τώρα τους είπα να συνεργαστούν με ειδικούς, τους έστειλα και στα Κ.Δ.Α.Υ. και αρχίζει κάτι να γίνεται τώρα. Και μιλάω γι' αυτό το παιδί γιατί είναι πανέξυπνο, αλλά έχει προβλήματα συμπεριφοράς, απ' όλη αυτήν την κατάσταση.

Απόσπασμα 2

Μητέρα: [...] Ο Κωστάκης είναι πάρα πολύ φιλότιμος αλλά πολύ ζωηρός, πάρα πολύ. Και εκνευρίζεται, δηλαδή είναι μόνος, συνήθως, μπορεί να παίξει κι αυτό ρόλο ότι μεγαλώνει μόνος και συνέχεια λέει ότι είμαι μόνος και θέλω παιδάκια κι αυτό κι αυτό. Αλλά δεν έχει την όρεξη όπως βλέπω επειδή, προσέχω τώρα ένα παιδί δουλεύω και το βλέπω. Είναι πάρα πολύ έξυπνο και ο δικός μου έξυπνος είναι αλλά βαριέται. Βαριέται, να καθίσουμε να διαβάσουμε και λέει δυο τρεις φορές φτάνει τελείωσε. Άλλο δεν θέλει δηλαδή ν' ασχοληθεί

[...]

αλλά εγώ θυμάμαι πώς εγώ έκανα μαθήματα, πώς η μαμά με έβαζε να κάνω τα μαθήματα και αλλιώς ήτανε. Αλλιώς ήτανε εκεί, εδώ και το σύστημα άλλο. Δυσκολεύομαι κι εγώ επειδή δεν έχω, δεν είναι το λεξικό το δικό μου, φανταστείτε αν θα τελείωνα εδώ το σχολείο, πώς θα ήμουν. Και στη γραμματική είναι πάρα πολύ δύσκολη. Κι εγώ δυσκολεύομαι μαζί του που κάθεται, τα φυλλάδια και αυτά όμως, αυτές τις λέξεις που τρώει... Η κυρία του, μία κυρία μου έχει πει ότι μπορεί να είναι δυσλεκτικός. Τώρα δεν ξέρω πως καταλαβαίνουν αυτό το πράγμα και κει που ενοχλεί συνέχεια τις κυρίες δεν κάθεται ήσυχα- Το μολύβι, θα κάνει αυτό, δεν προσέχει, αυτό είναι. Κάνουμε στο σπίτι ό,τι θα κάνουμε στο σχολείο πάντα βγαίνει έτσι ότι δεν κάνουμε τίποτα. Γι' αυτό μου είπαν ότι στην Ξάνθη ότι υπάρχει κάποια, κάποιο σχολείο υπεύθυνο

Ερευνήτρια: ένα κέντρο...

Μητέρα: ναι, μήπως θα βοηθήσει κιόλας. Δεν νομίζω να είναι δυσλεξία. Εγώ τώρα δεν ξέρω από αυτά. Αλλά αν θα ήταν δυσλεκτικό παιδί, ας πούμε συνέχεια θα έτρωγε τις λέξεις μόλις το βάζω να διαβάζει και κάθεται γράφει, τα γράφει σωστά. Άμα δεν προσέχει, τρώει μία, ας πούμε μία, ένα γράμμα, άλλο γράμμα. Μόνο, μόνο γρήγορα και να φεύγει. Τι να σας πω. Είναι πολλά να πούμε αυτά, δεν μπορώ για το δικό μου παιδί να πω αλλά θα ήθελα όντως να μιλήσω με ένα ειδικό. Μπορεί να μη το διδάσκω κι εγώ στο σπίτι σωστά, φταίει κι αυτό το πράγμα που τον μαλώνω, το μαλώνω επειδή δεν έχουμε άλλο υπομονή να σας πω την αλήθεια ότι όταν τραβάει [δεν ακούγεται]

Έρευνα στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ (2003-2004): Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών μέσω της συστηματικής εκπαίδευσης των εν ενεργεία εκπαιδευτικών. Επιστημονικά Υπεύθυνη: Δ. Σακκά, επίκ. καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.